

PRITOŽBA

zastopnikov G. Morina

v zadevi

G. MORINO PROTIFREEDONIJI

KLUB HENRIKA STESKE LJUBLJANA
PRAVNE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

I. STRANKE	3
A. PRITOŽNIK	3
B. VISOKA POGODBENA STRANKA.....	3
II. OPIS DEJSTEV	3
III. ZATRJEVANE KRŠITVE EKČP	4
A. DOVOLJENOST	4
A.1. DOVOLJENOST RATIONAE PERSONAE PO 34. ČLENU	4
A.2. IZČRPANOST PRAVNIH SREDSTEV PO 35. ČLENU	7
B. KRŠITVE 2. ČLENA EKČP	9
B.1. MATERIALNI VIDIK	9
B.1.1. NAČRTOVANJE IN NADZOROVANJE AKCIJE	9
B.1.2. UPORABA SILE.....	12
B.1.3. NEUSTREZNOST ZAKONODAJE.....	15
B.2. PROCESNI VIDIK.....	16
B.2.1. HITROST PREISKAVE	16
B.2.2. NEODVISNOST PREISKAVE	17
B.2.3. TEMELJITOST OZIROMA OBŠIRNOST PREISKAVE	18
C. KRŠITEV 13. ČLENA V POVEZAVI Z 2. ČLENOM EKČP.....	20
D. KRŠITEV 14. ČLENA V POVEZAVI Z 2. ČLENOM EKČP.....	22
D.1. MATERIALNI VIDIK	22
D.1.1. NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA	22
IV. IZJAVA O PREDMETU PRITOŽBE	26
V. IZJAVA IN PODPIS	26
VI. LITERATURA.....	26
A. SODBE	26
B. VIRI IN LITERATURA.....	29

I. STRANKE

A. PRITOŽNIK

1. Gospod Morino, stric umrlega Dana.

B. VISOKA POGODBENA STRANKA

2. Freedonia je podpisnica Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP).

II. OPIS DEJSTEV

3. Dan Morino je duševno bolan 22-letnik, ki je bil ubit v akciji 20. marca 2012. Nikoli prej ni trpel za duševno boleznijo. Ko pa so se te težave pojavile, ni obiskal zdravnika, čeprav je moral zaradi nenavadnega obnašanja večkrat oditi iz službe, tudi s pomočjo policistov.

4. V jutranjih urah 20. marca se Dan med vožnjo avtomobila očitno ni dobro počutil, zato mu je oče vzel ključe in mu prepovedal vožnjo. Dan ga je zaradi tega v navalu jeze udaril. Mama, ki je to videla, je poklicala v bolnišnico, naj pošljejo zdravnika, ki bo pomagal Danu. Ker se je počutila ogroženo, je poklicala tudi policijo in povedala, da je zdravnik že na poti.

5. Nalogo so prevzeli štirje policisti iz dveh različnih policijskih postaj. Med njimi je bil tudi P.K., ki je zaradi Dana že posredoval na njegovem delovnem mestu, E.J. pa je bil pristojen, da vodi akcijo. P.K. in E.J. sta bila edina, ki sta bila obveščena o Danovem duševnem stanju. E.J. preostalih policistov na to ni opozoril – na sestanku pred intervencijo jim je povedal, da bo njihova naloga najverjetneje le pomiritev situacije.

6. Policisti so se srečali s starši pred vhodom na vrt družinske hiše, okrog 10 metrov od stopnic, ki peljejo na teraso pred hišo. Ko je Dan prišel iz hiše, je imel v vsaki roki kuhinjski nož. Čeprav so imeli vsi štirje policisti na voljo več različnih obrambnih sredstev, sta E.J. in P.K. takoj izvlekla orožje in ga namerila proti Danu. Policisti so zahtevali od Dana, naj odloži orožje, ta pa je zmedeno hodil gor in dol po stopnicah, vendar je orožje odložil. Dan je nato spet pobral orožje. Ko je stopil na zadnjo stopnico, ga je P.K. opozoril, naj se ustavi, sicer bo streljal. Sprožil je opozorilni strel, z naslednjim strelom pa je Dana zadel in slednji je padel na tla, a se je še lahko premikal. P.K. je tako streljal še tretjič in Dana še enkrat zadel. Dan je umrl na poti v bolnišnico. Ko so se policisti vrnili na policijsko postajo, je bil sklican kratek sestanek, na katerem so vsi štirje policisti nadrejenim poročali o svojem videnju dogodkov.

7. Danova smrt je sprožila tudi številne polemike v javnosti, ki je bila kritična do zakonodaje, ki je policiji omogočala, da zoper duševne bolnike uporablja ekspandirajoče strelivo. V javnosti so se pojavile zahteve po prepovedi uporabe takega streliva.

8. En dan po dogodku je bila sprožena preiskava, ki jo je vodil specializirani tožilec. Po osmih mesecih se je odločil, da ne bo vložil obtožnice zoper policiste, ki so bili vpleteni v Danovo smrt. Na njegovo odločitev sta se pritožila Danova starša, vendar je bila njuna pritožba zavrnjena.

9. Ko je pritožnik izvedel, kaj se je zgodilo, kako je potekala preiskava in da sta starša izgubila upanje v to, da bosta uspela najti pravico pred nacionalnimi organi, se je odločil začeti postopek pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (v nadaljevanju: Sodišče). Pravna sredstva v Freedoniji mu namreč niso bila na voljo.

III. ZATRJEVANE KRŠITVE EKČP

A. DOVOLJENOST

A.1. DOVOLJENOST RATIONAE PERSONAE PO 34. ČLENU

10. Da je pritožba posameznika pred Sodiščem sprejeta v obravnavo, mora zadostiti kriterijem dopustnosti iz 34. in 35. člena EKČP. Sodišče je v praksi večkrat poudarilo, da je treba pravila glede dopustnosti pritožbe uporabiti z določeno mero fleksibilnosti in brez pretiranega formalizma.¹ Razlaga pravil se mora ujemati z namenom in ciljem EKČP, ki je tudi zaščita človekovih pravic.² Mehanizmi njene zaščite morajo biti uveljavljeni tako, da so praktični in učinkoviti.³

11. Pojem žrtve kršitve Sodišče razlaga avtonomno in neodvisno od njegovega pomena v zakonodajah pogodbenih strank,⁴ žrtve pa deli na neposredne, ki so s kršitvijo direktno prizadete, in posredne. Pri slednjih gre za osebe, ki so z žrtvijo v razmerju bližnjega sorodstva.⁵ Dopustnost pritožbe temelji na osebni povezavi med žrtvijo in pritožnikom

¹ *Cardot v. France*, no. 11069/84, 19 March 1991, §34; *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28 July 1999, §77; *Ilhan v. Turkey*, no. 22277/93, 27 June 2000, §51; *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000.

² *Soering v. The United Kingdom*, no. 14038/88, 7 July 1989, §87; *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000; *Karner v. Austria*, no. 40016/98, 24 July 2003, §§23-25; *Al-Skeini and Others v. The United Kingdom*, no. 55721/07, 7 July 2011, §162; *Allen v. The United Kingdom*, no. 25424/09, 12 July 2013, §92.

³ *Soering v. The United Kingdom*, no. 14038/88, 7 July 1989, §87; *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 2 September 1997, §64; *Al-Skeini and Others v. The United Kingdom*, no. 55721/07, 7 July 2011, §162; *Allen v. The United Kingdom*, no. 25424/09, 12 July 2013, §92; *Karaman v. Germany*, no. 17103/10, 27 February 2014, §42.

⁴ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 790; *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000; *Brudnicka and Others v. Poland*, no. 54723/00, 3 March 2005, §26; *Georgia Makri and Others v. Greece (dec.)*, no. 5977/03, 24 March 2005.

⁵ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 798; *Defalque v. Belgium*, no. 37330/02, 20 April 2006, §46; *Tourkiki Enosi Xanthis and*

oziroma na osebni interesu pritožnika, da je mogoče ugotoviti kršitev EKČP.⁶ Takšne pritožbe so dopustne zlasti v primerih, ko žrtev umre še preden bi se lahko pritožila na Sodišče.⁷

12. Pravica vložiti pritožbo s strani bližnjih oseb je po praksi Sodišča zato še posebej izrazita pri posegih držav v 2. člen EKČP.⁸ Dopustnost izhaja iz specifične narave tovrstnih kršitev.⁹ Pri tem Sodišče uporablja kriterij neprenosljivosti pravic, saj so mnoge med njimi tako osebne narave, da jih lahko iztožuje le neposredna žrtev kršitve.¹⁰ Domet dovoljenosti pritožbe je torej mnogo bolj omejen v primerih kršitev netemeljnih pravic.¹¹

13. Pod pojem *bližnjih oseb* štejejo bližnji sorodniki in partnerji žrtev kršitev 2. člena EKČP.¹² Sodišče pri tem poudarja povezanost med pritožnikom in žrtvijo. V primeru *Ramsahai in drugi proti Nizozemski*¹³ so kot pritožniki nastopali babica, dedek in oče žrtev kršitev. Da je dopustna tudi pritožba nezakonskega partnerja izhaja iz primera *Velikova proti Bolgariji*.¹⁴ V primeru *Çelikbilek proti Turčiji*¹⁵ je Sodišče kot žrtev štelo brata umrlega, kljub dejstvu da je žena umrlega vedno živa. Sodišče je šlo dlje v sodbi *Yaşa proti Turčiji*,¹⁶ kjer je nečak v imenu umrlega strica uspešno sprožil pritožbo pred Sodiščem.

Others v. Greece, no. 26698/05, 27 March 2008, §38; *Renolde v. France*, no. 5608/05, 16 October 2008, §69; *Salakhov and Islyamova v. Ukraine*, 28005/08, 14 March 2013, §91; *Vallianatos and Others v. Greece*, nos. 29381/09 and 32684/09, 7 November 2013, §47.

⁶ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 798.

⁷ *Çelikbilek v. Turkey (prel. obj.)*, no. 27693/95, 22 June 1999; *Thevenon v. France (dec.)*, no. 2476/02, 28 February 2006; *Renolde v. France*, no. 5608/05, 16 October 2008, §69; *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. v. The Netherlands*, no. 57602/09, 4 October 2011, §19.

⁸ *Biç and Others v. Turkey*, no. 55955/00, 2 February 2006, §22; *Al-Skeini and Others v. The United Kingdom*, no. 55721/07, 7 July, 2011, §162.

⁹ *Nölkenbockhoff v. Germany*, no. 10300/83, 25 August 1987, §32; *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000; *Fairfield and Others v. The United Kingdom (dec.)*, no. 24790/04, 8 March 2005; *Georgia Makri and Others v. Greece (dec.)*, no. 5977/03, 24 March 2005; *Thevenon v. France (dec.)*, no. 2476/02, 28 February 2006.

¹⁰ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 798; *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000; *Fairfield and Others v. The United Kingdom (dec.)*, no. 24790/04, 8. March 2005.

¹¹ Pritožnik mora v zadevnih primerih izkazati osebni interes za ugotovitev kršitve: *Nölkenbockhoff v. Germany*, no. 10300/83, 25 August 1987, §33; *Brudnicka and Others v. Poland*, no. 54723/00, 3 March 2005, §§30, 31; *Ressegatti v. Switzerland*, no. 17671/02, 13 July 2006, §25; *Grădinar v. Moldova*, no. 7170/02, 8 April 2008, §§101, 104; *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. v. The Netherlands*, no. 57602/09, 4 October 2011, §20.

¹² Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 797.

¹³ *H. v. The United Kingdom and Ireland*, no. 9833/8, 7 March 1985, §4; *Ramsahai and Others v. The Netherlands*, no. 52391/99, 15 May 2007, §3; podobno tudi v: *Salakhov and Islyamova v. Ukraine*, no. 28005/08, 14 March 2013, §89.

¹⁴ *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, 18 May 2000, §1.

¹⁵ *Çelikbilek v. Turkey (prel. obj.)*, no. 27693/95, 22 June 1999; podobno tudi: *Ergi v. Turkey*, no. 23818/94, 20 May 1997, §4; *Kaya v. Turkey*, no. 22729/93, 19 February 1998, §A; *Renolde v. France*, no. 5608/05, 16 October 2008, §69.

¹⁶ *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 2 September 1997, §§62, 66.

14. V konkretnem primeru je položaj podoben primeroma *Yaşa proti Turčiji*¹⁷ in *Çelikkilek proti Turčiji*¹⁸, kjer je Sodišče priznalo položaj žrtve pritožnikoma, kljub še živečim ožjim sorodnikom. Podobno v konkretnem primeru starša, Danova najtesnejša sorodnika, še živita. To dejstvo po navedeni praksi Sodišča ni ovira za priznanje položaja žrtve pritožniku.¹⁹

15. Sodišče nasprotno v primeru *Çačan proti Turčiji*²⁰ pritožnici ni priznalo statusa žrtve pri uveljavljanju kršitev EKČP za svojega svaka, saj med njima ni bilo tako močne sorodstvene povezave, da bi se pritožnica lahko počutila osebno prizadeto ob izgubi. Primer pa se od zadevnega v bistvenem razlikuje, saj je razmerje med stricem in nečakom razmerje krvnega sorodstva in po mnenju pritožnika bližje kot razmerje svaštva. Pritožnik meni, da je zadevni primer bolj podoben primeru *Yaşa proti Turčiji*, zato poziva Sodišče, naj pritožniku prizna položaj žrtve. Da je bil pritožnik nad kršitvami še posebej pretresen, kaže dejstvo, da je kot načelna oseba starša večkrat pozval k vložitvi pritožbe. Takšno ravnanje kaže njegovo osebno prizadetost, kljub temu da z nečakom ni bil v nenehnem stiku. Pritožnik je namreč Freedomijo zapustil zaradi korupcije državnih organov in neučinkovitosti sodstva, zaradi česar ga skrbi varnost bližnjih družinskih članov, ki so ostali v Freedomiji. Sicer pa je že samo dejstvo sprožitve postopka v primerih tako resnih kršitev, kot je umor tesnega sorodnika, zadosten dokaz za izkaz osebne prizadetosti pritožnika nad smrtjo nečaka.²¹

16. V konkretni pritožbi pritožnik izpostavlja tudi vprašanja ene najšibkejših družbenih manjšin: oseb s psihičnimi težavami. Ravnanje z njimi je v Freedomiji neustrezno, saj nima niti osnovne zakonodaje, ki bi urejala njihovo varstvo. Represivni organi so posledično neustrezno izurjeni, poleg tega pa nenaklonjeni duševnim bolnikom, zaradi česar prihaja do diskriminacije in večjega števila smrtnih žrtev,²² kar izhaja iz statističnih podatkov o deležu duševno bolnih, umrlih med policijsko intervencijo. Duševno bolni v Freedomiji so v očitno šibkejšem položaju in bolj podvrženi kršitvam EKČP, zato pritožnik meni, da bi bilo kriterije dopustnosti njegove pritožbe potrebno presojati blažje in v duhu zaščite konvencijskih pravic.²³

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Çelikkilek v. Turkey* (prel. obj.), no. 27693/95, 22 June 1999.

¹⁹ *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 8 April 1997, §88; *Çelikkilek v. Turkey* (prel. obj.), no. 27693/95, 22 June 1999; podobno tudi: *Ergi v. Turkey*, no. 23818/94, 20 May 1997, §4; *Kaya v. Turkey*, no. 22729/93, 19 February 1998, §A; *Renolde v. France*, no. 5608/05, 16 October 2008, §69.

²⁰ *Cacan v. Turkey* (dec.), no. 33646/96, 28 March 2000.

²¹ *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 8 April 1997, §63.

²² Izhaja iz primera; Statistics of police interventions when the use of firearms resulted in the death of persons; Tč. B in D.

²³ *Soering v. The United Kingdom*, no. 14038/88, 7 July 1989, §87; *Loizidou v. Turkey* (prel. obj.), no. 1531/89, 23 March 1995, §72; *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 2 September 1998, §64.

17. Pritožnik ob tem poudarja, da njegove pritožbe ne gre šteti kot *actio popularis*, saj namen slednje ni splošno opredeljevanje do skladnosti zakonodaje Freedonije zEKČP, česar Sodišče izrecno ne dopušča.²⁴ Hkrati pa je pritožba lahko dopustna, če določena administrativna praksa države krši EKČP,²⁵ do česar je v zadevnem primeru prišlo. Že dejstvo, da ni nobenega zaščitnega mehanizma za duševno bolne osebe, skupaj s statističnimi podatki²⁶ kaže *prima facie* na to, da so duševno bolni izrazito neprivilegirana družbena skupina in pogosto žrtve kršitev. Ravno omenjena praksa Freedonijepa pritožnika osebno zadeva, saj je zaradi zakonske neurejenosti in neizurjenosti policistov, kot bo prikazano v nadaljevanju, izgubil nečaka. Rigidna in formalistična uporaba konvencijskih²⁷ pravil dopustnosti pritožbe oziroma statusa žrtve²⁸ bi zato po mnenju pritožnika v zadevnem primeru povzročila nadaljnjo sistematično kršenje temeljni pravic najšibkejšim osebam, kot je bil pritožnikov nečak, ki jih zaradi dejanskih preprek, administrativnih pomanjkljivosti in izčrpanosti, ki jo takšni postopki predstavljajo, ne uspejo uveljavljati sami. Pritožba v konkretnem primeru je zato še zlasti specifične narave in celo presega osebo pritožnika, saj bi s svojo moralno razsežnostjo pripomogla k dvigu splošnega standarda izvrševanja človekovih pravic.²⁹

18. Sodišče o dopustnosti pritožbe odloča na podlagi okoliščin posameznega primera.³⁰ Pritožnik glede na omenjeno sodno prakso meni, da specifične okoliščine konkretnega primera zadostujejo za sklep, da se njegova pritožba razglasi kot dopustna *ratione personae*.

A.2. IZČRPANOST PRAVNIH SREDSTEV PO 35. ČLENU

19. Da je pritožba sprejeta v obravnavo, mora pritožnik predhodno izčrpati vsa pravna sredstva, ki so mu na voljo v državi pogodbenici.³¹ Smisel omenjenega pravila je v tem, da posameznik državi ponudi možnost, da skuša kršitev odpraviti in sanirati sama, saj je

²⁴ *Sanles Sanles v. Spain (dec.)*, no. 48335/99, 6 October 2000.

²⁵ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford Univesrity Press, second edition 2009, p. 793; problematika administrativne prakse izhaja tudi iz primerov: *McCann and Others v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §212; *Caraher v. The United Kingdom (dec.)*, no. 24520/9411, Januray 2000; *Burden v. The United Kingdom*, no. 13378/05, 29 April 2008, §34.

²⁶ Izhaja iz primera; Statistics of police interventions when the use of firearms resulted in the death of persons

²⁷ *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 8 April 1997, §§64, 88.

²⁸ Council of Europe/European Court of Human Rights, *Practical guide on admissibility criteria*, p. 11.

²⁹ *Soering v. The United Kingdom*, no. 14038/88, 7 July 1989, §87; *Çelikbilek v. Turkey (prel. obj.)*, no. 27693/95, 22 June 1999; *Karner v. Austria*, no. 40016/98, 24 July 2003, §25.

³⁰ *Loizidou v. Turkey (prel. obj.)*, no. 1531/89, 23 March 1995, §72; *Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 2 September 1998, §64.

³¹ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford Univesrity Press, second edition 2009, p. 759; *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §51; *McFarlane v. Ireland*, no. 31333/06, 10 September 2010, §107.

konvencijsko varstvo subsidiarne narave.³² Garancije 13. člena EKČP so neposredno povezane z njenim 35. členom,³³ ki temelji tudi na predpostavki, da imajo pogodbene stranke v zakonodajah predvidena pravna sredstva, ki zadoščajo zahtevam 13. člena EKČP.³⁴ Prav tako morajo biti skladno s 35. členom izčrpana zgolj tista sredstva, ki so hkrati dostopna in zadostna za ugotovitev zatrjevanih kršitev.³⁵ Pozitivna obveznost države je, da njihov obstoj zagotovi tako na formalni kot dejanski ravni, saj se samo na takšen način lahko zagotovi njihova učinkovitost.³⁶ Država je dolžna dokazati, da so bila sredstva omenjenih kvalitet na voljo in da so učinkovita,³⁷ pritožnik pa, da se jih je dejansko poslužil.³⁸ Pravilo izčrpanosti Sodišče presoja glede na okoliščine posameznih primerov, saj ne velja absolutno in avtomatsko.³⁹ Pritožniku neučinkovitih sredstev ni treba izčrpati.⁴⁰

20. Pritožnik pravnih sredstev ni mogel izčrpati, saj mu jih pravni red Freedonie ne dopušča. Država je s tem kršila pozitivno obveznost po EKČP,⁴¹ v skladu s katero mora zagotoviti pravna sredstva za uveljavljanje kršitev konvencijskih pravic.

21. Iz sodne prakse izhaja, da ni bistvenega pomena, ali je notranja pravna sredstva izčrpal pritožnik osebno.⁴² Takšno stališče je Sodišče zavzelo v primeru *Çelikbilek proti Turčiji*,⁴³ v katerem se je zoper preiskovalni postopek, kjer so bile, podobno kot v zadevnem primeru, neučinkovito raziskane okoliščine primera, pritožila žrtvina žena. Kljub temu, da je pritožbo na Sodišče vložil žrtvin brat, ki v domači državi ni sprožil nobenega pravnega sredstva, je

³² *Hentrich v. France*, no. 13616/88, 22 September 1994, §33; *Remli v. France*, no. 16839/90, 23 April 1996, §33; *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §51; *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28 July 1999, §74; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §152; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §43.

³³ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 561; *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §51; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §152; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §43.

³⁴ *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28 July 1999, §74; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §152; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §43; *Diallo v. The Czech Republic*, no. 20493/07, 23 June 2011, §54.

³⁵ *Diallo v. The Czech Republic*, no. 20493/07, 23 June 2011, §54.

³⁶ *Dalia v. France*, no. 26102/95, 19 February 1998, §38; *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28 July 1999, §75; *Mifsud v. France (dec.)*, no. 57220/00, 11 September 2002, §15; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §46; *McFarlane v. Ireland*, no. 31333/06, 10 September 2010, §107.

³⁷ Council of Europe/European Court of Human Rights, *Practical guide on admissibility criteria*, p. 19.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §53; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §44; *W. v. Slovenia*, no. 24125/06, 23 January 2014, §47.

⁴⁰ *H. v. The United Kingdom and Ireland*, no. 9833/82, 7 March 1985, §11; *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §52; *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28 July 1999, §76; *Ihan v. Turkey*, no. 22277/93, 27 June 2000, §58; *Sejdovic v. Italy*, no. 56581/00, 1 March 2006, §45.

⁴¹ *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, § 51; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §157; *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99, 5 February 2002, §75; *Öneryildiz v. Turkey*, no. 48939/99, 30 November 2004, §145; *Menesheva v. Russia*, no. 59261/00, 9 March 2006, §76; *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §276.

⁴² Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 798.

⁴³ *Çelikbilek v. Turkey (prel. obj.)*, no. 27693/95, 22 June 1999.

Sodišče presodilo, da je sredstva izčrpala že žena umrlega.⁴⁴ Poleg tega iz sodne prakse izhaja tudi, da v primerih izčrpanja vseh kazenskopравnih možnosti, pritožnik za ugotovitev kršitve ni obvezan preizkusiti tudi morebitne učinkovitosti civilnih sredstev.⁴⁵

22. V konkretnem primeru pritožnik pravnih sredstev sploh ni imel na voljo, pač pa sta v preiskovalnem postopku vsa razpoložljiva pravna sredstva izčrpala že starša, pritožnik pa je postopanje začel neposredno s pritožbo na Sodišče. Sodišče bi zato po mnenju pritožnika *a simili ad simulum* primeru *Çelikbilek proti Turčiji* sredstva tudi v zadevnem primeru moralo šteti kot izčrpana za potrebe 35. člena in dopustiti pritožbo.

B. KRŠITVE 2. ČLENA EKČP

B.1.MATERIALNI VIDIK

23. Kadar je uporabljena smrtonosna sila, mora Sodišče pri svoji oceni odvzem življenja podvreči najbolj skrbni presoji. Upoštevati je potrebno ne le dejanja predstavnikov države, ki dejansko izvršujejo silo, temveč tudi načrtovanje in nadzor nad preiskovanimi dejanji. Naloga Sodišča je, da razišče, ali je bila policijska operacija načrtovana in nadzorovana tako, da se v največji možni meri zmanjša uporaba strelnega orožja ter tveganje izgube človeških življenj.⁴⁶

B.1.1. NAČRTOVANJE IN NADZOROVANJE AKCIJE

24. Policijska operacija ni bila načrtovana, vodena in nadzirana tako kot zahteva EKČP. V spodnjih odstavkih bo pojasnjeno, s čim vse je država kršila svojo obveznost, da se akcijo organizira tako, da se v največji možni meri zmanjša uporabo strelnega orožja ter tveganje izgube človeških življenj.

25. V Freedoniji je bilo v policijskih akcijah v zadnjih 10 letih odvzeto življenje osemnajstim osebam. Od šestnajstih oseb, katerih duševno stanje je bilo možno ugotoviti, je bilo duševno bolnih kar polovica. Štirim od osmih duševno bolnih je policija odvzela življenje ob odvzemu prostosti z namenom hospitalizacije bolnikov. Statistični podatki nazorno nakazujejo na neusposobljenost policistov za ravnanje z duševnimi bolniki.

⁴⁴*Ibid.*

⁴⁵Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 768; *Assenov and Others v. Bulgaria*, no. 24760/94, 28 October 1998, §86.

⁴⁶*McCann and Others v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §§194, 201; *Andronicou and Constantinou v. Cyprus*, no. 25052/94, 9 October 1997, §§181-82; *Gul v. Turkey*, no. 22676/93, 14 December 2000, §84; *Hugh Jordan v. The United Kingdom*, no. 24746/94, 4 May 2001, §102; *Bubbins v. The United Kingdom*, no. 50196/99, 17 March 2005, §§141-51; *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009, §§104-07; *Giuliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 24 March 2011, §249; *Finogenov and Others v. Russia*, no. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §208; *Shchiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §206.

26. Odbor ministrov Sveta Evrope, katerega članica je tudi Freedomija, je sprejel *Priporočilo glede varstva človekovih pravic in dostojanstva duševnih bolnikov*⁴⁷, v katerem je zapisano, da se morajo policisti med urjenjem usposobiti za ustrezno ravnanje z duševnimi bolniki. Policist P.K., ki je odigral bistveno vlogo pri intervenciji, ni bil primeren za delo z duševnimi bolniki. P.K. je že 4 dni pred Danovo smrtjo sodeloval v policijskem posredovanju, ko je policijo klical Danov delodajalec. Že takrat se je z Danom pregovarjal ter le s težavo dosegel, da je Dan v policijskem spremstvu zapustil delovno mesto. Ob naslednjem klicu Danovega delodajalca je izjavil »nimam se časa ukvarjati z norci«. Tri dni kasneje je zgolj nekaj trenutkov za tem, ko je izjavil: »dovolj imam že tega norca« in »ustrelil te bom, če še enkrat prideš po stopnicah«, svoje grožnje tudi uresničil in Dana celo ubil. Po izjavah in dejanjih je bil P.K. očitno nestrpen do duševnih bolnikov. Kljub nestrpnosti ter dejstvu, da je bil za vodjo akcije določen E.J., je P.K. samovoljno prevzel dejansko vodenje akcije, katere namen je bila pomiritev strasti, posledica pa smrt duševnega bolnika. Zaradi neizurjenosti in nestrpnosti P.K. ni bil sposoben ustrezno voditi policijske akcije.

27. Policisti bi se morali po večkratnih pozivih in vedoč, da gre za duševnega bolnika, ki je postal celo nasilen, na akcijo ustrezneje pripraviti.⁴⁸ Dejstvo, da so s seboj pripeljali policijskega psa, čeprav so prišli zgolj pomiriti situacijo, še podkrepi trditve o policijski neusposobljenosti in nepripravljenosti za ravnanje z duševnimi bolniki. Glede na navedene pretekle P.K.-jeve izkušnje z Danom ter dejstvo, da je slednji postal nasilen, bi P.K. in E.J., ki sta bila o Danovem duševnem stanju obveščena, morala vedeti, da bo pri policijskem posredovanju potrebna tudi pomoč usposobljenega medicinskega osebja, ki ve, kako ravnati z duševnimi bolniki v stresnih okoliščinah. Sodišče v primeru *Shchiborshch proti Rusiji* očita državi, da policisti, ki niso bili usposobljeni za ravnanje z duševnimi bolniki, niso počakali nujne psihiatrične pomoči, ki je bila že na poti. Ukrepali bi lahko zgolj, če bi duševni bolnik neposredno in resno ogrožal življenje ljudi.⁴⁹ Tudi v našem primeru je bila pomoč že na poti. Kljub temu, da ni obstajala bistvena nevarnost za življenje ljudi, P.K. ni želel čakati na pomoč, kar je razvidno iz njegovih zgoraj omenjenih izjav. Namesto, da bi počakali na strokovno pomoč, je P.K. samovoljno ukrepal, kar je privedlo do Danove smrti.

28. Sodišče je v več primerih poudarilo, da je najpomembneje, da so vsa dejanja policije skrbno preiščena in odobrena vnaprej s strani bolj izkušenih in po činu višje postavljenih

⁴⁷ Council of Europe, Committee of Ministers, *Recommendation concerning the protection of the human rights and dignity of person with mental disorder*, no. REC(2004)10, sprejeto 22 September 2004, dostopno na: http://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/texts_and_documents/Rec%282004%2910_e.pdf, (25. 3. 2014.)

⁴⁸ *Shchiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §239.

⁴⁹ *Ibid.*, §237.

policistov.⁵⁰ Sodišče je v preteklih sodbah že poudarilo, da odsotnost jasne verige poveljevanja povečuje tveganje za izgubo življenj.⁵¹ V primeru *Huohvanainen proti Finski* je Sodišče ocenilo, da je policija ustrezno načrtovala, vodila in nadzorovala akcijo, čeprav je duševni bolnik umrl.⁵² Policija je obkolila hišo, v kateri je se je žrtev nahajala, pripeljala psihiatra, osebnega zdravnika napadalca, napadalčevega brata, z napadalcem so skušali komunicirati tudi preko telefona, Huohvanainen pa se je na njihove klice odzival s streli proti policistom. Po neuspešnih poskusih pogajanj je bilo policistom ukazano, naj bolnika poskusijo obvladati s pomočjo solzivca. Strelno orožje je bilo uporabljeno kot skrajno sredstvo, ko je žrtev, ki je bila po besedah psihiatra sovražno nastrojena proti policistom, prišla s pištolo oborožena iz hiše in imela pred seboj nezavarovane policiste. Opisani primer je bistveno drugačen od našega, kljub temu pa služi kot ilustrativen primer ustreznega ravnanja policije. *A contrario* v akciji, v kateri je Dan umrl, ni bilo jasne verige poveljevanja, odločitve P.K.-ja niso bile niti skrbno premišljene niti odobrene s strani višje postavljenih policistov. Skladno s standardom, ki ga je Sodišče vzpostavilo v primeru *Houhvanainen proti Finski*, bi morali policisti na kraju dogodka počakati na psihiatra oziroma v pogajanja vključiti starše, ki so bili približno 10 metrov oddaljeni od njih, bi morali policisti prositi, naj poskusijo Dana umiriti. Država tako ni naredila vsega, kar je v njeni moči, da bi se zmanjšalo tveganje za izgubo človeških življenj. Nasprotno – tveganje izgube človeškega življenja se je zaradi neustreznosti policijskega ravnanja celo povečalo in udejanilo.

29. Dan je ubogal policiste, ko so mu ukazali, naj noža izpusti. Kljub temu da je noža odložil, policisti niso pristopili k njemu ali povesili strelnega orožja, s čimer bi se nedvomno izognili streljanju. Lahko bi tudi ukazali, naj potisne noža stran. Ni bilo razloga za dvom, da Dan ukazu ne bi sledil, saj se je podredil že njihovemu prejšnjemu ukazu.

30. Policisti so uporabljali strelivo, ki se razleti na več manjših delov, da povzroči večjo škodo. Uporaba takšnega streliva je s *Haaško Konvencijo*⁵³ prepovedana v vojnah, ker povzroči preveliko škodo. *A fortiori* bi morala biti zato prepovedana tudi v policijskih akcijah v času miru. Freedomija ni ravnala v skladu z že omenjeno zahtevo EKČP, da se akcijo načrtuje tako, da se v največji meri zmanjša tveganje za izgubo življenja.

⁵⁰ *Bubbins v. The United Kingdom*, no. 50196/99, 17 March 2005, §§141-51; *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007, §105; *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009, §107.

⁵¹ *Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §68; *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009, §108; *Gramada v. Romania*, no. 14974/09, 11 February 2014, §70.

⁵² *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007, §§99-108.

⁵³ Hague Convention Declaration III – *On the Use of Bullets Which Expand or Flatten Easily in the Human Body*, July 29, 1899.

31. V primeru *Shchiborshch proti Rusiji* je Sodišče državi očitalo, da policisti niso upoštevali okoliščine, da je bila žrtev duševni bolnik, in uporabili silo, primerno za spopad z oboroženim kriminalcem. Gospod Shchiborshch je policistom grozil, da jih bo ubil, dva policista pa je tudi zabodel. Sodišče je dejalo, da so za to odgovorni policisti, saj so duševnega bolnika do takih dejanj pripeljali sami.⁵⁴ Policisti so vdrli v stanovanje, se prerivali z gospodom Shchiborshchem, pri čemer se je steklo zapičilo v Shchiborshchev vrat, kar je privedlo do izkrvavitve. Državi je bilo očitano, da akcija ni bila organizirana in vodena na način, ki bi v največji meri zmanjšala tveganje za življenje g. Shchiborshcha.⁵⁵ V konkretnem primeru je kršitev toliko bolj očitna. Medtem, ko je gospod Shchiborshch dva policista zabodel, Dan ni storil ničesar, s čimer bi neposredno ogrozil policiste. V našem primeru so policisti grozili Danu, da ga bodo ustrelili. To vsekakor ni pravilno postopanje, toliko bolj neprimerno ter nerazumljivo pa je, ko gre za duševnega bolnika. Prav zaradi nepredvidljivosti dejanj duševnih bolnikov bi bila prisotnost psihiatra oziroma policista, usposobljenega za ravnanje z duševno bolnimi, nujna. Glede na to, da je bil psihiater že na poti, bi se morali policisti le vzdržati ravnanj, ki bi lahko Dana tako razburila, da bi se z nožema v rokah podal proti policistom.

32. Glede na že navedene okoliščine primera – neusposobljenost policistov za ravnanje z duševnimi bolniki, P.K.-jeva očitna nestrpnost in samovoljnost pri prevzemu dejanskega vodenja akcije, neustrezna priprava na posredovanje, pomanjkanje jasne verige poveljevanja, uporaba ekspandirajočega streliva in uporaba sile brez upoštevanja, da gre za duševnega bolnika – je jasno in nedvoumno, da je država kršila materialni vidik 2. člena, saj akcija ni bila organizirana in nadzorovana tako, da se v največji meri zmanjša uporabo strelnega orožja ter izgubo človeških življenj.

B.1.2. UPORABA SILE

33. EKČP v prvem odstavku 2. člena določa, da odvzem življenja ni kršitev, če je posledica absolutno potrebne sile pri obrambi katerekoli osebe pred nezakonitim nasiljem.⁵⁶ Podana mora biti sorazmernost med stopnjo uporabljene sile in zasledovanim ciljem, ki mora biti eden od ciljev naštetih v drugem odstavku 2. člena EKČP.⁵⁷ Uporaba sile mora zadostiti

⁵⁴ *Shchiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §236.

⁵⁵ *Ibid.*, §241.

⁵⁶ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition (2009), p. 56; Wicks: *The Right to Life and Conflicting Interests*, Oxford University Press (2010), p. 138-139.

⁵⁷ *Andronicou and Constantinou v. Cyprus*, no. 25052/94, October 1997, §171; *Kelly and Others v. The United Kingdom*, no. 30054/96, 4 May 2001, §93; *Hugh Jordan v. The United Kingdom*, no. 24746/94, 4 May 2001,

zahtevam strogega testa sorazmernosti.⁵⁸ Pri preverjanju, ali je ta pogoj izpolnjen, se upoštevajo narava zasledovanega cilja, nevarnost za življenje v posameznem primeru in tveganje, da bo posledica uporabljene sile izguba življenja.⁵⁹ Pri presoji legitimnosti se je treba vprašati, ali je uporaba strelnega orožja zasledovala legitimen cilj.⁶⁰ Pri strogem testu sorazmernosti se najprej presoja primernost ukrepa, tj. ali je s tem ukrepom mogoče doseči zastavljeni cilj. Drugi korak je presoja nujnosti – preverja se, ali obstajajo milejši ukrepi za dosego zastavljenega cilja. Kot zadnje se presoja sorazmernost v ožjem smislu, pri kateri se tehta pomembnost posega v pravico in pomembnost dopustnega cilja. V nadaljevanju bo prikazano, da ukrepi policije v konkretnem primeru niso zadostili zahtevam tega testa.

34. V našem primeru so imeli policisti za Danovo razorožitev na voljo blažja sredstva, in sicer policijskega psa, solzivec in pendreke. Tudi iz 9. člena *Osnovnih načel glede uporabe sile in strelnega orožja Združenih Narodov*⁶¹, na katera se je v Sodišče v preteklosti pri razlagi EKČP že sklicevalo,⁶² izhaja, da se lahko strelno orožje uporabi samo, ko je to neizogibno potrebno, da se zaščiti človeško življenje. P.K.-jeva uporaba strelnega orožja ne zadosti strogemu testu sorazmernosti, saj so bila na voljo milejša sredstva za dosego želenega cilja. S tem, je država kršila materialni vidik 2. člena EKČP.

35. Policisti so med zaslišanjem dejali, da se jim je Dan zdel pod vplivom opojnih substanc. Pritožnik zavrača navedbe policistov ter trdi, da sta policista P.K. in E.J. vedela, da imajo opravka z duševnim bolnikom in da Danovo čudno obnašanje ne izvira iz uporabe opojnih substanc. Na povedano nakazujejo tudi že omenjene P.K.-jeve izjave.⁶³ Če tudi bi Dan bil pod vplivom opojnih substanc oziroma bi se policistom tako resnično zdelo, to ne upravičuje njihovega neustreznega ravnanja. Ravno nasprotno – vskladu s standardom, ki ga je Sodišče

§104; *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007, §93; *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009, §79; *Putintseva v. Russia*, no. 33498/04, 10 May 2012, §61.

⁵⁸ *McCann and Others v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §§147-150; *Gül v. Turkey*, no. 22676/93, 14 December 2000, §§77, 78; *Giuliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 23 March 2011, §176; *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §210; *Shchiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §205.

⁵⁹ Van Dijk et al: *Theory and Practice of The European Convention on Human Rights* (2006), p. 396; Philip Leach: *Taking a case to the European Court of Human Rights* (2011), p. 184.

⁶⁰ *McCann and Others v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §149.

⁶¹ Relevantni mednarodni standardi glede uporabe sile in orožja: 9. člen »UN Basic Rules on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials« (sprejeta 7. septembra 1990, dostopno na: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>, (6. 3. 2014)), uporabljeni v sodbah: *Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §§64 – 66; *Giuliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 24 March 2011, §154; *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §162.

⁶² *Hugh Jordan v. The United Kingdom*, no. 24746/94, 4 May 2001, §87; *Nachova and Others v. Bulgaria*, no. 43577/98 and 43579/98, 6 July 2005, §§71-73; *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007, §75.

⁶³ Glej točko 24.

vzpostavilo v primeru *Vasil Sashov Petrov proti Bolgariji*⁶⁴ mora policija, če je oseba pod vplivom opojnih substanc, ravnati skrbneje in bolj premišljeno. Presoja nujnosti uporabe strelnega orožja bi morala biti temeljitejša.⁶⁵

36. Uporaba sile s strani predstavnikov države pri uresničevanju legitimnega cilja je lahko upravičljiva, če je utemeljena na *iskrenem prepričanju*, v danem trenutku zgrajenem na resnih razlogih, ki pa se pozneje lahko izkaže za zmotno.⁶⁶ Kljub *iskrenemu prepričanju* o nujnosti uporabe smrtonosnega orožja pa zgolj to še ne zadosti strogemu testu sorazmernosti po 2. členu EKČP.⁶⁷

37. Iz zaslišanja policistov izhaja, da so policisti lagali o hitrosti, s katero naj bi se Dan približeval. Iz dejstev primera je razvidno, da se je Dan počasi približeval policistom, ti pa so zatrjevali, da se je zapodil v njih ter da se je vse odvijalo tako hitro, da so se počutili resno in neposredno ogrožene. Resno in neposredno nevarnost teorija kazenskega materialnega prava opredeljuje kot trenutek, v katerem bi storilec lahko izvršil kaznivo dejanje brez bistvenih nadaljnjih vmesnih ravnanj.⁶⁸ Pritožnik je mnenja, da je P.K. streljal na Dana zaradi svoje nestrpnosti in neusposobljenosti za ravnanje z duševnimi bolniki, ne pa zaradi resne in neposredne ogroženosti. Četudi bi bil P.K. *iskreno prepričan*, da z uporabo smrtonosnega orožja odvrta Danov neposreden in protipraven napad, to še ne bi pomenilo, da je bilo njegovo ravnanje skladno z zahtevami EKČP. Poleg legitimnega cilja, v našem primeru silobrana, bi bilo potrebno presoditi še obstoj nujnosti, primernosti ter sorazmernosti (v ožjem smislu) uporabe strelnega orožja. Ker so imeli policisti na voljo tudi blažja sredstva, uporaba strelnega orožja ni bila upravičena. Tako je P.K. ravnal v nasprotju z zahtevami EKČP, kot tudi Zakonom o Policiji, ki v 10. členu določa, da se sme silo uporabiti samo v obsegu, v katerem drugi ukrepi ne zadostujejo.

38. Ko je Dan znova stopal po stopnicah navzdol, je P.K. sprožil prvi strel. Resda je bil prvi strel ustreljen v zrak, tako kot je po EKČP predvideno, vendar pritožnik meni, da že ta strel ni v skladu s strogim testom sorazmernosti, saj so že pred tem obstajala zgoraj opisana milejša sredstva.

⁶⁴*Vasil Sashov Petrov v. Bulgaria*, no. 63106/00, 10 June 2006, §49.

⁶⁵*Ibid.*

⁶⁶*McCann v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §200; *Andronicou in Constantinou v. Cyprus*, no. 25052/94, 09 October 1997, §192; *Bubbins v. The United Kingdom*, no. 50196/99, 17 March 2005, §139; *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007, §80; *Giuliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 24 March 2011, §179.

⁶⁷*McCann and Others v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §§194, 201; *Andronicou and Constantinou v. Cyprus*, no. 25052/94, 9 October 1997, §§181, 182; *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009, §103; *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §208; *Shchiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §206.

⁶⁸Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, Filipčič: *Kazensko pravo*, Uradni list RS, šesta izdaja (2013), p. 327.

39. Po prvem strelu, je P. K. Dana ustrelil v nogo. Razdalja med Danom in P.K.-jenim ni jasna. Policisti trdijo, da je bil Dan le nekaj metrov stran od vrtno ograje. Če je bilo res tako, bi morali v skladu s konvencijsko zahtevo, da je uporaba smrtonosnega orožja *ultima ratio*, uporabiti solzivec oziroma policijskega psa, ki bi Dana ustavila enako, kot ga je ustavil strel v nogo.

40. Po drugem strelu se je Dan zgrudil na tla. Po komolcih se je plazil proti vrtnim vratom, ko ga je P.K. znova ustrelil. Četudi bi Sodišče lahko odločilo, da prva dva strela ne predstavljata kršitve, pa je tretji strel absolutno in nedvoumno nepotreben in predstavlja jasno kršitev 2. člena EKČP. Nepotrebnost tretjega strela je ugotovil tudi specializirani tožilec, ki je dejal, da tretji strel ni bil sorazmeren cilju, da se policisti zavarujejo pred resno in neposredno nevarnostjo. Tretji strel prav tako ni bil sorazmeren v ožjem pomenu, saj so posegli v Danovo pravico do življenja, ko praktično ni obstajala več niti možnost kakršnekoli ogrožitve policijskih življenj. V skladu z navedenim je jasno, da je država z nesorazmerno uporabo smrtonosne sile kršila materialni vidik 2. člena EKČP.

B.1.3. NEUSTREZNOST ZAKONODAJE

41. Sodišče je v sodni praksi zavzelo stališče, da mora obstajati pravni režim uporabe sile, ki mora biti skladen z mednarodnimi predpisi s tega področja.⁶⁹ Država ima dolžnost, da sprejme primerni zakonodajni in upravni okvir, ki jasno zariše meje okoliščin, v katerih lahko varnostni organi uporabijo silo in orožje.⁷⁰

42. Ministrska odredba o uporabi strelnega orožja med opravljanjem policijskega dela v 3. točki 2. odstavka določa, da policist lahko uporabi strelno orožje ob aretaciji duševno bolne osebe, ki predstavlja očitno nevarnost za tuja življenja in zdravje. Pritožnik trdi, da odredba dopušča možnost arbitrarnega odločanja policistov o uporabi strelnega orožja zoper duševne bolnike, saj ni jasno zarisanih mej, v katerih se lahko uporabi orožje. Pritožnikove trditve podkrepijo tudi statistični podatki o smrtnih žrtvah med policijskimi operacijami, iz katerih izhaja, da je bila vsaka druga žrtev duševni bolnik. Bistveno drugače bi bilo, če bi se v primerih, kjer je prisoten duševni bolnik, uporabilo elektrošok ali pa gumijaste naboje, ki prav tako onesposobijo napadalca, vendar ga ne ubijejo. V skladu z navedenim pritožnik trdi, da zakonodaja Freedonije ni skladna s konvencijskimi zahtevami.

⁶⁹*Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §§57-59; *Bakan v. Turkey*, no. 50939/99, 12 June 2007, §49; *Giuliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 24 March 2011, §209.

⁷⁰*McCann v. The United Kingdom*, no. 18984/91, 27 September 1995, §149; *Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §§57-59; *Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 6 July 2005, §96.

B.2. PROCESNI VIDIK

43. Iz 2. člena EKČP izhaja tudi obveznost države, da izvede učinkovito uradno preiskavo v primerih, ko uporaba sile vodi v izgubo življenja.⁷¹ Država v preiskavi ne sme sprejeti prenapetih sklepov, temveč mora poskrbeti, da je preiskava temeljita.⁷² Učinkovita preiskava vsebuje štiri elemente: hitrost, neodvisnost, odprtost ter takšno temeljitost oziroma obširnost, da rezultati preiskave omogočijo ugotovitev, ali je uporaba sile v konkretnih okoliščinah upravičena, ter da lahko privede do identifikacije in kaznovanja storilca.⁷³ Čeprav je Sodišče v več primerih navedlo, da pri tem ne gre za obveznost uspeha, temveč obveznost prizadevanja⁷⁴, mora preiskava vedno zadostiti tem štirim kriterijem.

B.2.1. HITROST PREISKAVE

44. Glede dolžine trajanja celotne preiskave Sodišče upošteva vsa dejanja, opravljena v preiskavi, ter z njimi povezano aktivno delovanje preiskovalca. V primeru *Mahmut Kaya proti Turčiji* je tako odločilo, da kriteriju hitrosti ni zadoščeno, saj v določenih obdobjih med večletno preiskavo ni bilo zaznati nobene aktivnosti preiskovalca.⁷⁵ Tudi v primeru *Tanrikulu proti Turčiji* je odločilo enako, saj je bilo v obdobju štirinajstih mesecev izvedenih le malo preiskovalnih dejanj – zaslišanje nekaterih prič ter balistična in medicinska analiza – ki niso zadostno pojasnili okoliščin dogodka.⁷⁶ A *contrario* pa v primeru *Schiborshch in Kuzmina proti Rusiji* ugotovi, da trajanje preiskave v obdobju treh let in osmih mesecev zadošča kriteriju hitrosti, saj so v vsem tem času potekala različna preiskovalna dejanja in je bila s tem izkazana nepretrgana aktivnost preiskovalcev.⁷⁷ Preiskava v konkretni zadevi pa je trajala osem mesecev, med katerimi je bilo opravljenih le nekaj preiskovalnih dejanj: zaslišanje staršev ter vpletenih policistov, medicinska analiza s preverjanjem vpliva uporabe ekspanzirajočega streliva ter določitev poti tretjega izstrelka. Pritožnik meni, da opravljena preiskovalna dejanja niso mogla trajati osem mesecev, saj že iz narave medicinske analize izhaja, da mora biti opravljena kolikor je mogoče hitro po smrti, iz dejstev primera pa izhaja, da so bili starši zaslišani kmalu po dogodku, policisti pa tri tedne kasneje. Seveda rezultati

⁷¹*Oğur v. Turkey*, no. 21594/93, 20 May 1999, §88; *Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §73; *Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 6 July 2005, §110; *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §268.

⁷²*Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 2 September 1998, §§102-104; *Kelly and Others v. The United Kingdom*, no. 30054/96, 4 May 2001, §§95-98; *Orhan v. Turkey*, no. 25656/94, 18 June 2002, §335; *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §270.

⁷³*Ibid.*

⁷⁴*Orhan v. Turkey*, no. 25656/94, 18 June 2002, §335; *Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §74; *Guiliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 25 August 2009, §210.

⁷⁵*Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, 28 March 2000, §106.

⁷⁶*Tanrikulu v. Turkey*, no. 23763/94, 8 July 1999, §106.

⁷⁷*Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §256.

medicinske analize niso znani takoj, vendar v praksi analiza privede do izsledkov v nekaj dneh do maksimalno treh mesecev v težavnejših primerih.⁷⁸ Glede na ozek obseg opravljenih preiskovalnih dejanj, za izvedbo katerih torej ni potrebnih osem mesecev, lahko sklepamo, da preiskovalna dejanja niso predstavljala nepretrgane aktivnosti specializiranega tožilca, ki bi upravičevala dolgotrajnost preiskave. Preiskava v konkretni zadevi je torej trajala predolgo.

45. V preiskavi morajo biti vsi vpleteni zaslišani dovolj hitro, da se prepreči usklajevanje oziroma spreminjanje različnih vidikov istega dogodka. V zadevi *Ramsahai in ostali proti Nizozemski* je Sodišče ugotovilo, da je bilo napačno ravnanje preiskovalcev, da vpletenih policistov po dogodku niso ločili ter so ju zaslišali šele tri dni po dogodku. Pri tem je odločilo, da je zaradi tega preiskava neučinkovita, čeprav ni dokazov, da sta policista resnično bila v stiku oziroma da sta kakorkoli usklajevala izjave.⁷⁹ V konkretnem primeru pa iz dejstev izhaja, da so policisti takoj po dogodku imeli sestanek z nadrejenimi, kjer so podali različne izjave o dogodkih. Nato so na zaslišanju med preiskavo tri tedne kasneje podali skorajda identične izjave. Zaradi navedenega je bila v predmetni zadevi preiskava neučinkovita, saj so imeli policisti dovolj časa, da so med seboj stališča o dogodkih priredili in uskladili ter tako podali neverodostojne izjave.

B.2.2. NEODVISNOST PREISKAVE

46. Da je preiskava neodvisna, mora biti organ, ki jo izvaja, institucionalno in hierarhično ločen od tistih, ki so odgovorni za uporabo sile. Preiskovalni organ mora biti neodvisen tudi v praksi, kar pomeni, da morajo biti osebe, ki preiskavo izvajajo, popolnoma neodvisne od oseb, ki so bile vpletene v preiskovani dogodek.⁸⁰ Preiskovalci morajo biti neodvisni v vseh fazah preiskave. Glede tega Sodišče v zadevi *Ramashai proti Nizozemski*⁸¹ vzpostavi visok standard ter ga kasneje potrdi tudi v zadevi *Mižigárová proti Slovaški*⁸². V obeh zadevah namreč Sodišče odloči, da navadni policisti, ki niso institucionalno in hierarhično neodvisni od organa, ki je dogodek zakrivil, namreč lahko zgolj zavarujejo prizorišče dogodka, dokaze pa lahko zbirajo le, če gre za izjemne okoliščine in se z zbiranjem ne da počakati. Tako je v zadevi *Finucane proti Združenemu Kraljestvu* Sodišče ugotovilo kršitev procesnega vidika 2. člena EKČP, ker je bil organ, ki je opravil začetni del preiskave (preiskava kraja dogodka in

⁷⁸ Peter B. Baker, MD: *Communication of Autopsy Results*, Autopsy Performance and reporting, p. 326, dostopno na: http://www.cap.org/apps/docs/pathology_reporting/CommunicateAutopsyResults.pdf; American Prosecutors Research Institute: *Drug toxicology for prosecutors, Targeting hardcore impaired drivers*, p. 41, dostopno na: http://www.ndaa.org/pdf/drug_toxicology_for_prosecutors_04.pdf.

⁷⁹ *Ramsahai and Others v. The Netherlands*, no. 52391/99, 15 May 2007, §330.

⁸⁰ *Slimani v. France*, no. 57671/00, 27 July 2004, §32; *Ramsahai and Others v. The Netherlands*, no. 52391/99, 15 May 2007, §325; *Guiliani and Gaggio v. Italy*, no. 23458/02, 25 August 2009, §209.

⁸¹ *Ramsahai and Others v. The Netherlands*, no. 52391/99, 15 May 2007, §338.

⁸² *Mižigárová v. Slovakia*, no. 74802/01, 14 December 2010, §99.

zavarovanje najdenih dokazov), organiziran znotraj policije.⁸³ Enako pa se je zgodilo v konkretnem primeru, saj iz dejstev izhaja, da je preiskavo in zbiranje dokazov na kraju dogodka opravila navadna policija, specializirani tožilec pa je preiskavo uradno pričel šele dan po dogodku. Tako je v tem, začetnem, delu preiskave nemogoče govoriti o institucionalni in hierarhični neodvisnosti. Policisti so namreč del istega organa, kot osebe, vpletene v dogodek, ob tem pa imajo vsi nad seboj iste nadrejene, ki bi lahko vplivali na preiskavo, saj so del istega ministrstva. Pritožnik ob tem opozarja na *Načela ZN o učinkovitem preprečevanju in preiskavi izvenpravnih, samovoljnih usmrtitev in usmrtitev po naglem postopku*, v katerih je posebej poudarjeno, da bi morale države ustanoviti neodvisno preiskovalno telo, ki bi izvajalo preiskavo v primerih, v katere so vpleteni državni organi, saj je sicer v takšnih primerih le redko izvedena popolnoma neodvisna preiskava.⁸⁴ Preiskava v konkretnem primeru je bila torej neučinkovita tudi zaradi pomanjkanja neodvisnosti preiskovalcev – policistov – ki so opravili del preiskave.

B.2.3. TEMELJITOST OZIROMA OBŠIRNOST PREISKAVE

47. Preiskava mora biti dovolj obširna, da lahko privede do ugotovitve, ali je bila uporabljena sila upravičena in do tega, kdo je storilec. To pomeni, da država ne sme sprejemati prehitrih odločitev, temveč mora zavarovati oziroma pridobiti dokaze, tako da npr. zasliši priče⁸⁵, opravi forenzične preiskave⁸⁶, rekonstrukcijo dogajanja⁸⁷ in obdukcijo žrtve⁸⁸, itd. Tako določajo tudi *Načela ZN o učinkovitem preprečevanju in preiskavi izvenpravnih, samovoljnih usmrtitev in usmrtitev po naglem postopku*⁸⁹, na katera se je Sodišče sklicevalo v več zadevah⁹⁰. V zadevi *Oğur proti Turčiji* je Sodišče odločilo, da je bila preiskava smrti pritožničinega sina, ki ga je v domnevni protiteroristični akciji ustrelil državni agent, neučinkovita, ker v njej niso izvedli forenzične preiskave, ki bi lahko potrdila oddaljenost žrtve od storilca ter približne pozicije obeh. To je bilo namreč v omenjenem primeru ključno, saj so agenti in priče različno opisovale okoliščine usodnega strela. To pa je ključnega

⁸³*Finucane v. The United Kingdom*, no. 29178/95, 1 July 2003, §76.

⁸⁴*United Nations Manual on the Effective Prevention and Investigation of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Executions*, U.N. Doc. E/ST/CSDHA/12 (1991).

⁸⁵*Makaratzis v. Greece*, no. 50385/99, 20 December 2004, §74.

⁸⁶*Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, 28 March 2000, §104.

⁸⁷*Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 6 July 2005, §115.

⁸⁸*Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011, §271.

⁸⁹*United Nations Manual on the Effective Prevention and Investigation of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Executions*, U.N. Doc. E/ST/CSDHA/12 (1991).

⁹⁰*Salman v. Turkey*, no. 21986/93, 27 June 2000, §§73, 74; *Finucane v. The United Kingdom*, no. 29178/95, 1 July 2003, §§56 – 59; *Adali v. Turkey*, no. 18187/97, 31 March 2005, §232; *Ognyanova and Choban v. Bulgaria*, no. 46317/99, 23 February 2006, §75.

pomena za ugotovitev nujnosti uporabe silobrana.⁹¹ Prav tako je v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji* Sodišče ugotovilo kršitev procesnega vidika 2. člena EKČP, ker država v preiskavi ni izvedla dodatnih dejanj, da bi razrešila kontradiktornost izjav, ki so jih dale priče in ker ni izvedla nobenih dokazov za preverjanje vseh okoliščin dogodka.⁹²

48. Enako se je zgodilo v konkretni zadevi. Specializirani tožilec je namreč sklenil, da je nemogoče ugotoviti, kje se je Dan nahajal v času streljanja, saj so bile izjave staršev ter policistov kontradiktorne. Ni pa zahteval izvedbe vseh preostalih dokaznih tehnik, s katerimi bi lahko ugotovil to dejstvo. Tako iz dejstev primera ne izhaja, da bi izvedel forenzično analizo krvnih madežev, z uporabo katere je mogoče ugotoviti položaj strelca in žrtve.⁹³ Ta analiza je pogosto uporabljena predvsem zato, da se lahko potrdi ali ovrže navedbe prič.⁹⁴ Pritožnik se zaveda, da je bilo prizorišče streljanja do neke mere kontaminirano zaradi medicinskega osebja, ki je moralo Dana čim prej odpeljati v bolnišnico, kar bi lahko otežilo uporabo forenzične analize krvnih madežev, vendar pa to ni razlog za opustitev tega preiskovalnega dejanja. Tudi z madežev na Danovih oblačilih bi se namreč dalo razbrati, s kakšne razdalje je streljal P.K.. Iz dejstev primera namreč ne izhaja, ali je bila pot izstrelka ugotovljena z balistično analizo ali je specializirani tožilec tako sklenil na podlagi izjav prič. Če pa je bila taka analiza opravljena, pa pritožnik meni, da ni bila temeljita, saj ni zajemala računske metode, ki bi lahko privedla do ugotovitve, kje je bilo okvirno mesto, kjer se je Dan nahajal.⁹⁵ Opravljena ni bila niti rekonstrukcija dogodka, ki bi lahko razjasnila neskladja med izjavami staršev ter policistov. Specializirani tožilec pa tudi ni zaslišal medicinskega osebja, ki je Dana iz kraja dogodka odneslo v reševalno vozilo. Slednji bi lahko vsaj približno izpovedali, kje je Dan ležal, ko so mu nudili pomoč. Specializirani tožilec tako v predmetni zadevi kljub kontradiktornim navedbam prič ni storil vsega, da bi se nasprotujoče si navedbe razjasnile in da bi se ugotovile vse okoliščine dogodka, ki bi lahko vodile do ugotovitve nujnosti uporabe orožja v predmetni zadevi.

49. Temeljita izvedba preiskave pomeni tudi to, da so preiskovalna dejanja usmerjena v razreševanje vseh okoliščin dogodka, tudi v načrtovanje in vodenje akcije. Slednje Sodišče poudari tudi v zadevi *Schiborshch in Kuzmina proti Rusiji*⁹⁶, ko odloči, da obstaja kršitev, ker si preiskovalec ni prizadeval razrešiti tudi vprašanja, zakaj so policisti ukrepali brez pomoči usposobljenega zdravniškega osebja in na kakšen način je bila sprejeta njihova odločitev, da

⁹¹ *Oğur v. Turkey*, no. 21594/93, 20 May 1999, §89.

⁹² *Rantsev v. Cyprus and Russia*, no. 25965/04, 7 January 2010, §236.

⁹³ National Forensic Science Technology Center: *A Simplified Guide to Bloodstain Pattern Analysis*, p. 2.

⁹⁴ *Ibid.*, p. 8.

⁹⁵ Anthony Bertino: *Forensic Science: Fundamentals and Investigations 2012 Update*, (2012), p. 498.

⁹⁶ *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §258.

vdrejo v stanovanje umrlega. Enako tudi v naši zadevi izsledki preiskave ne povedo ničesar glede dejanskega način vodenja akcije, čeprav sta Danova starša povedala, da dejanski vodja ni bil E.J., temveč P.K., kar je bistvena ugotovitev za presojo primernosti organizacije in vodenja akcije in posledično za zakonitost uporabe strelnega orožja. Ker si torej specializirani tožilec ni prizadeval razrešiti tako ključnih vprašanj, je bila izvedena preiskava neučinkovita.

50. Preiskava v predmetni zadevi torej ni bila dovolj hitra glede na opravljena dejanja. Nadalje, ni bila neodvisna, saj so del opravljali navadni policisti, ki so institucionalno in hierarhično povezani s policisti, ki so bili vpleteni v dogodek. Prav tako pa preiskava ni bila dovolj temeljita, da bi se lahko na podlagi njenih izsledkov sprejela odločitev, ali je bila uporabljena sila v predmetni zadevi zares nujna in da bi lahko privedla do kaznovanja storilca. Zaradi tega je prišlo do kršitve procesnega dela 2. člena EKČP.

C. KRŠITEV 13. ČLENA V POVEZAVI Z 2. ČLENOM EKČP

51. Kot že povedano,⁹⁷ iz 13. člena EKČP izhaja pozitivna obveznost države, da vsem žrtvam kršitev EKČP zagotavlja učinkovita pravna sredstva.⁹⁸ Z njimi podpisnice zagotavljajo dejansko in učinkovito uživanje človekovih pravic že na nivoju nacionalnih pravnih sistemov.⁹⁹ Šele če državna pravna sredstva ne bodo zadostna, lahko posameznik skladno z načelom subsidiarnosti, pravno varstvo išče na Sodišču.¹⁰⁰ Kot zadostno se šteje posamično pravno sredstvo, lahko pa tudi nabor različnih sredstev,¹⁰¹ ki bodo učinkovito sanirale kršitve, pri čemer ima država določeno polje proste presoje.¹⁰²

52. Ker v konkretni zadevi pritožniku po nacionalni zakonodaji ni bilo na voljo nobeno pravno sredstvo za varstvo konvencijskih pravic, sam ni mogel predhodno opozoriti države na kršitve. Država je tako kršila osnovno pozitivno konvencijsko obveznost in pritožniku odrekla

⁹⁷ Tretje poglavje, tč. B.

⁹⁸ *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §51; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §157; *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99, 5 February 2002, §75; *Öneryildiz v. Turkey*, no. 48939/99, 30 November 2004, §145; *Menesheva v. Russia*, no. 59261/00, 9 March 2006, §76; *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §276.

⁹⁹ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 557.

¹⁰⁰ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 558; *Çelikkilek v. Turkey (prel. obj.)*, no. 27693/95, 22 June 1999; *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §152.

¹⁰¹ *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000 §157; *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99, 5 February 2002, §75; *Menesheva v. Russia*, no. 59261/00, 9 March 2006, §76.

¹⁰² *Menesheva v. Russia*, no. 59261/00, 9 March 2006, §76.

vsakršno možnost uveljavljanja kršitev EKČP,¹⁰³ s tem pa tudi odprla vprašanje učinkovite implementacije EKČP v njen notranji pravni sistem.

53. Določba 13. člena EKČP posameznikom nudi dostopnost pravnega sredstva na nacionalni ravni, s katerim se lahko uveljavi vsebina konvencijskih pravic v primeru, da je pritožnik podal »utemeljeno trditev«.¹⁰⁴ Če pa pritožnik poda *utemeljeno trditev* glede 2. člena, ima po sodni praksi Sodišča tudi *utemeljeno trditev* glede 13. člena in s tem vse pravice, ki mu po 13. členu EKČP pripadajo.¹⁰⁵ Garancije 13. člena so v primerih posegov države v 2. člena EKČP strožje. Glede na temeljni pomen pravice iz 2. člena¹⁰⁶ namreč določba 13. člena EKČP nalaga državam poleg plačila odškodnine, kadar je to primerno, tudi obveznost hitre in učinkovite preiskave, ki daje možnost identifikacije in kaznovanja storilcev, vključno z učinkovitim dostopom sorodnikov do preiskovalnega procesa.¹⁰⁷ Zahteve določbe 13. člena so torej širše kot procesna obveznost države v okviru 2. člena, saj je učinkovita preiskava nujni, ne pa tudi zadostni pogoj za učinkovitost pravnih sredstev.¹⁰⁸

54. Sodišče je v zadevi *Leonidis proti Grčiji*¹⁰⁹ zavzelo stališče, da je pričetek ustreznih notranjih postopkov, kot so na primer kazenski pregon, disciplinski postopki in postopki za uveljavljanje pravnih sredstev, ki so na voljo žrtvam in njihovim družinam, pogojen z učinkovito uradno preiskavo. Odločanje v naštetih notranjih postopkih je namreč odvisno predvsem od dejstev, ki se jih ugotovi v preiskavi.¹¹⁰ V konkretnem primeru je pritožnik že predhodno dokazal, da preiskava glede Danove smrti ni bila učinkovita, zato je nedvomno prišlo tudi do kršitve 13. člena EKČP. Na podlagi izvedene preiskave namreč ni mogoče sprožiti ustreznih pravnih sredstev, kot je npr. civilna tožba, saj okoliščine dogodka, esencialne za ugotovitev P.K.-jeve odgovornosti, niso bile ugotovljene. Tudi, če bi pritožnik imel na voljo kakšna pravna sredstva, jih zaradi nepopolno ugotovljenih dejstev v fazi preiskave ne bi mogel učinkovito uporabiti. Slednje se je izkazalo tudi pri postopanju Danovih staršev, ki sta neuspešno vložila pritožbo na odločitev specializiranega tožilca, da ne

¹⁰³*Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18 December 1996, §51; *Kudła v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §157; *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99, 5 February 2002, §75; *Öneryildiz v. Turkey*, no. 48939/99, 30 November 2004, §145; *Menesheva v. Russia*, no. 59261/00, 9 March 2006, §76; *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §276.

¹⁰⁴*Öneryildiz v. Turkey*, no. 48939/99, 30 November 2004, §145; *Kudła v. Poland*, no. 30210/96, 26 October 2000, §157; *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §276.

¹⁰⁵*Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §277.

¹⁰⁶Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 558, 559; *Gül v. Turkey*, no. 22676/93, 14 December 2000, §100.

¹⁰⁷*Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, 28 March 2000, §124; *Kelly and Others v. The United Kingdom*, no. 3005/96, 4 May 2001, §154.

¹⁰⁸*Kaya v. Turkey*, no. 158/1996/777/978, 19 February 1998, §107; *Kelly and Others v. The United Kingdom*, no. 3005/96, 4 May 2001, §154; *Schiborshch and Kuzmina v. Russia*, no. 5269/08, 16 January 2014, §277.

¹⁰⁹*Leonidis v. Greece*, no. 43326/05, 8 January 2009, §67.

¹¹⁰*Ibid.*

bo vložil obtožnice zoper storilca. Tudi zavrnitev njune pritožbe s strani generalne tožilke je namreč temeljila le na izsledkih preiskave, ne da bi slednja odredila naknadna dodatna preiskovalna dejanja. Tako odločitev je sprejela, čeprav je specializirani tožilec v obrazložitvi svoje odločitve zapisal, da P.K.-jev tretji strel ni bil striktno nujen. Navedeno izkazuje, da je odločitev generalne tožilke arbitrarna, pritožba pa je bila zato neučinkovita.

55. Ne le, da pritožnik ni imel na voljo nobenega pravnega sredstva, ampak tudi če bi ga imel, slednje zaradi nepopolne preiskave ne bi moglo biti učinkovito uporabljeno, kar se je izkazalo v primeru (neučinkovitega) pravnega sredstva, ki sta ga sprožila Danova starša. Pritožnik zato meni, da je Freedonija kršila 13. člen EKČP.

D. KRŠITEV 14. ČLENA V POVEZAVI Z 2. ČLENOMEKČP

D.1. MATERIALNI VIDIK

D.1.1. NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA

56. Pritožnik meni, da je bil Dan med policijsko operacijo diskriminiran zaradi svoje duševne bolezni.

57. Diskriminacija pomeni brez objektivnega razloga bistveno različno obravnavati posameznike v bistveno podobnih situacijah.¹¹¹ Vendar pa 14. člen le dopolnjuje druge materialne določbe EKČP. Čeprav njegova aplikacija ne zahteva predhodne ugotovitve kršitve drugih določb in je za to do te mere samostojen, se ga ne more uporabiti, če dejstva primera ne spadajo v okvir drugih materialnih določb.¹¹²

58. Duševna bolezen sicer ni navedena kot ena izmed osebnih okoliščin za prepoved diskriminacije v 14. členu, a seznam je samo eksemplifikativen, kar je v besedilu člena ponazorjeno z besedami »kot na primer« in »drug status«.¹¹³ Da v okvir 14. člena spadajo tudi osebe z zdravstvenimi težavami, je Sodišče prvič ugotovilo v primeru, v katerem bil pritožnik sladkorni bolnik,¹¹⁴ v kasnejših odločitvah pa, da pod »drug status« spadata tudi okužba z virusom HIV¹¹⁵ in genetska bolezen.¹¹⁶ V primeru *Alajos Kiss proti Madžarski*,¹¹⁷ ki sicer ni

¹¹¹*Willis v. The United Kingdom*, no. 36042/97, 11 June 2002, §48; *Cobzaru v. Romania*, no. 48254/99, 26 July 2007, §88; *Mižigárová v. Slovakia*, no. 74832/01, 14 March 2011, §114; *Makhashevy, v. Russia*, no. 20546/07, 31 July 2012, §153.

¹¹²*Fedorchenko v. Ukraine*, no. 387/03, 20 September 2012, §63; *Vallianatos and Others v. Greece*, nos. 29381/09 and 32684/09, 7 November 2013, §72; *Pichkur v. Ukraine*, no. 10441/06, 7 November 2013, §39; *Topčić-Rosenberg v. Croatia*, 19391/11, 14 November 2013, §35; *The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints v. The United Kingdom*, no. 7552/09, 4 March 2014, §25.

¹¹³*Carson and Others v. The United Kingdom*, no. 42184/05, 16 March 2010, §70; *Clift v. The United Kingdom*, 7205/07, 13 July 2010, §55; *Kiyutin v. Russia*, no. 2700/10, 10 March 2011, §56.

¹¹⁴*Glor v. Switzerland*, no. 13444/04, 6 November 2009, §53.

¹¹⁵*Kiyutin v. Russia*, no. 2700/10, 10 March 2011, §57.

¹¹⁶*G.N. v. Italy*, no. 43134/05, 1 December 2009, §126.

bil odločen v okviru 14. člena, Sodišče poudari posebno ranljivost duševno bolnih oseb. V zadevi *Dmitriy Ryabov proti Rusiji*¹¹⁸ pa Sodišče implicitno prizna, da v okvir 14. člena spada tudi duševna prizadetost.

59. Sodišče poudarja, da je treba EKČP in njene protokole interpretirati v luči današnjih razmer. Obstaja evropski in svetovni konsenz, da je treba zaščititi telesno prizadete osebe pred diskriminatornim ravnanjem.¹¹⁹ Tudi različni mednarodni dokumenti omenjajo duševno bolezen¹²⁰ in invalidnost¹²¹ kot eno izmed okoliščin prepovedi diskriminacije. Iz primera izhaja, da je Dan očitno trpel za eno izmed duševnih bolezni, zato je pritožnik prepričan, da se primer pred nami mora presoati v okviru 14. člena.

60. Ko pritožnik pokaže različno obravnavanje, mora država dokazati, da je bilo to upravičeno.¹²² Pritožnikove navedbe, da je šlo za diskriminacijo, morajo biti dokazane *onkraj razumnega dvoma*, a ta standard ni tako strog, kot v nacionalnih zakonodajah držav.¹²³ Pritožnik je dolžan predložiti utemeljene (*prima facie*) navedbe o diskriminaciji.¹²⁴ Glede vprašanja, kaj pomeni *prima facie* dokaz, je stališče Sodišča, da v postopkih pred tem sodiščem ni postopkovnih ovir za dopustnost dokazov. Sodišče sprejme sklepe, ki so podprti s prosto presojo dokazov, tudi tistih, ki izhajajo iz dejstev in navedb strank. Dokaz lahko izhaja iz soobstoja dovolj močnih in jasnih sklepanj ali podobnih neizpodbijanih domnev o dejstvih. Stopnja prepričljivosti, ki je potrebna, da se doseže nek sklep, in prevelitev dokaznega bremena na državo, sta neločljivo povezana s specifikami primera, naravo trditev in pravico, ki je obravnavana.¹²⁵

61. Policist P.K. je med obravnavo Danovega primera vsaj dvakrat očitno pokazal svojo negativno nastrojenost nad tem, da se mora ukvarjati z duševno bolno osebo. Že Danovemu nadrejenemu je, ko ga je ta ponovno poklical, povedal, da ima pomembnejše opravke, kot da se »ukvarja z norci«. Med policijsko intervencijo 20. marca pa je P.K. ponovno izjavil, da »ima polno kapo tega norca« in to dovolj glasno, da so ga lahko slišali celo starši, čeprav so

¹¹⁷ *Alajos Kiss v. Hungary*, no. 38832/06, 20 May 2010, §42.

¹¹⁸ *Dmitriy Ryabov v. Russia*, no. 33774/08, 1 August 2013, §§ 63-65.

¹¹⁹ *Glor v. Switzerland*, no. 13444/04, 6 November 2009, §53.

¹²⁰ Recommendation Rec (2004)10 of the Committee of Ministers to member states concerning the protection of the human rights and dignity of persons with mental disorder, Article 3, 22 September 2004.

¹²¹ UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Article 5.

¹²² *Timishev v. Russia*, nos. 55762/00 and 55974/00, 13 December 2005, §57; *Mizigarova v. Slovakia*, no. 74832/01, 14 December 2010, §115.

¹²³ *Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 26 February 2004, §147; *Bekos and Koutropoulos v. Greece*, no. 15250/02, 13 December 2005, §65.

¹²⁴ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, second edition 2009, p. 600-601.

¹²⁵ *Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 26 February 2004, §147; *Cobzaru v. Romania*, no. 48254/99, 26 July 2007, §93; *Mizigarova v. Slovakia*, no. 74832/01, 14 March 2011, §116; *Virabyan v. Armenia*, no. 40094/05, 2 October 2012, §202.

stali 10 metrov stran. Ti izjavi kaŕeta na to, da je policist med policijsko intervencijo ravnal drugače, kot bi ravnal, če bi imel opravka z duševno zdravo osebo. V njegovih ravnanjih je mogoče zaznati tudi veliko mero nepotrpeŕljivosti in nestrpnosti, kar je razvidno ŕe iz njegove izjave Danovemu nadrejenemu. Tudi med samo policijsko intervencijo ga je Danovo obnašanje ŕe dodatno vznemirjalo in razdraŕilo. Očitno je, da je bil do Dana sovraŕno nastrojen, zato so bila njegova ravnanja in obnašanje nepremišljena ter skrajno neprimerna.

62.Na podlagi obnašanja in ŕaljvkih izjav, ki so se nanašale izključno na Danovo duševno bolezen, pritoŕnik meni, da obstaja *prima facie* dokaz o diskriminaciji, ki ga je v skladu z dokaznimi zahtevami Sodišča dolŕan predloŕiti.

D.1.2. POSREDNA DISKRIMINACIJA

63.Različno obravnavanje je lahko posledica nesorazmerne politike ali ukrepa, ki je sicer oblikovan nevtrarno, a diskriminira doloeno skupino.¹²⁶ Diskriminacija ne izhaja nujno iz direktnega ukrepa, ampak tudi iz *de facto* situacije.¹²⁷ Za obstoj *prima facie* dokaza, ki ga je pritoŕnik dolŕan predloŕiti, zadostujejo tudi statistični podatki, ki so zanesljivi in pomembni, zlasti ko gre za oceno vpliva ukrepa ali prakse na posameznika.¹²⁸

64.V primeru pred nami statistika policijskih intervencij, v katerih je bilo uporabljeno oroŕje, kaŕe, da so pri polovici smrti, kjer je ŕlo za uporabo strelnega oroŕja s strani policije, to bile duševno bolne osebe. Podatki so skrb vzbujajoči, glede na to, da je v policijskih postopkih obravnavanih bistveno veĕ zdravih kot duševno bolnih. Razmerje med tema dvema skupinama bi torej moralo biti manjše. Duševno bolne osebe so očitno veĕkrat obravnavane drugače od duševno zdravih oseb.

65.Sodišče priznava pomembnost uradne statistike¹²⁹ in je pripravljeno sprejeti v obravnavo različne tipe dokazov.¹³⁰ Pritoŕnik meni, da je statistika ŕŕzave Freedonije dovolj jasna in prepriĕljiva, da lahko pomeni *prima facie* dokaz posredne diskriminacije duševno bolnih.

D.2. PROCESNI VIDIK

66.Dolŕnost ŕŕzave, da preveri obstoj povezave med doloenimi oblikami oblastnega obnašanja in nasiljem, je procesna obveznost ŕŕzave v okviru 2. ĕlena EKĈP, lahko pa je presojana tudi pod 14. ĕlenom v povezavi z 2. ĕlenom, da se zagotovi uŕivanje pravice do

¹²⁶*Hugh Jordan v. The United Kingdom*, no. 24746/94, 4 May 2001, §154; *Hoogendijk v. The Netherlands* (dec.), no. 58641/00, 6 January 2005; *D.H. and Others v. The Czech Republic*, 57325/00, 13 November 2007 §184.

¹²⁷*Zarb Adami v. Malta*, no. 17209/0220, September 2006, §76.

¹²⁸*D.H. and Others v. The Czech Republic*, 57325/00, 13 November 2007 §188; *Horvath and Kiss v. Hungary*, no. 11146/11, 29 January 2013 §107.

¹²⁹*Hoogendijk v. The Netherlands* (dec), no. 58641/00, 6 January 2005; *Zarb Adami v. Malta*, no. 17209/0220, September 2006, §§76-79.

¹³⁰*Nachova and Others v. Bulgaria*, nos. 43577/98 and 43579/98, 26 February 2004, §147.

življenja brez diskriminacije.¹³¹ Pritožnik je že dokazal, da preiskava kot celota ni bila učinkovita,¹³² država pa prav tako ni raziskala, ali je bila uporabljena smrtonosna sila policista P.K.-ja posledica njegovega diskriminatornega odnosa.

67. Ko država preiskuje nasilne incidente in še posebej smrti s strani državnih agentov, imajo državni organi dolžnost narediti vse potrebne korake, da se razkrijejo kakršnikoli diskriminatorni motivi in da se ugotovi, ali je etnično sovraštvo igralo vlogo v dogodkih.¹³³ Primeri pred Sodiščem se navezujejo predvsem na rasizem, a je v preteklosti podobna načela že apliciralo tudi na versko¹³⁴ in politično¹³⁵ obarvane incidente. Sodišče pogosto poudarja, da je EKČP živ instrument, ki ga je treba interpretirati v duhu časa.¹³⁶ Pritožnik meni, da bi se tako ta načela *a simili ad simile* morala uporabiti tudi za primer, ko gre za diskriminacijo na podlagi duševno bolnih oseb. Da so slednje še posebej ranljive, poudarja tudi Sodišče.¹³⁷ Ne glede na to, da o podobnem primeru še ni odločalo, je skladno z razvojem družbe posebno pozornost poleg rasizma treba nameniti tudi drugim oblikam diskriminacije, sploh ko se le-ta pojavlja skupaj s tako temeljno pravico, kot je pravica do življenja.

68. Danovi starši so med zaslišanjem opozorili na policistovo žaljivo izjavo. Bili so mnenja, da je bil še posebej P.K. med incidentom agresiven in da se je zdelo, kot da Dana ne mara zaradi njegove duševne prizadetosti. Pritožnik meni, da bi tožilec med preiskavo moral preveriti, ali je bila uporaba sile posledica diskriminatornega odnosa. Policisti so bili sicer v okviru preiskave Danove smrti zaslišani, a iz primera ne izhaja, da bi bili P.K. in ostali vpleteni zaslišani tudi glede žaljivih izjav, kar pa je bistveno pri ugotavljanju navedb o diskriminaciji. Prav tako ni bilo ugotovljeno, ali je bil P.K. morda že kdaj prej udeležen v incidentu, ki se je končal s smrtjo duševno bolne osebe in je šlo za policistovo ravnanje v silobranu. Če je P.K. kdaj že bil vpleten v podoben incident, bi namreč njegovo obnašanje v

¹³¹*Ibid.*, §161.

¹³²Glej točko B.2.

¹³³*Ibid.*, §160; *M and Others v. Italy and Bulgaria*, no. 40020/03, 31 July 2012, §176; *Makhashevy, v. Russia*, no. 20546/07, 31 July 2012, §138; *Fedorchenko v. Ukraine*, no. 387/03, 20 September 2012, §65; *Virabyan v. Armenia*, no. 40094/05, 2 October 2012, §218.

¹³⁴*Milanović v. Serbia*, no. 44614/07, 14 December 2010, §96.

¹³⁵*Virabyan v. Armenia*, no. 40094/05, 2 October 2012, §§218-219.

¹³⁶*Tyrer v. The United Kingdom*, no. 5856/72, 25 April 1978, §31; *Kress v. France*, no. 39594/98, 7 June 2001, §70; *Christine Goodwin v. The United Kingdom*, no. 28957/95, 11 July 2002, §75; *Bayatyan v. Armenia*, no. 23459/03, 7 July 2011, §102; *Pichkur v. Ukraine*, no. 10441/06, 7 November 2013, §53.

¹³⁷*Alajos Kiss v. Hungary*, no. 38832/06, 20 May 2010, §42.

drugih primerih morda bilo pomemben člen pri presoji, ali lahko njegove izjave v zvezi z Danovo duševno boleznijo, štejemo kot diskriminatorne.¹³⁸

69. Sodišče je že v več sodbah poudarilo,¹³⁹ da morajo preiskovalni organi, ko imajo pred seboj *prepričljivo informacijo* o diskriminaciji, opraviti potrebno preiskavo. Tožilec je, glede na pričanje staršev, imel informacijo, ki je bila zadostna, da bi tekom preiskave nanjo moral reagirati in opraviti potrebna dejanja, da se razčistijo vse pomembne okoliščine. Zaradi vsega navedenega je država kršila svoje obveznosti iz 14. člena.

IV. IZJAVA O PREDMETU PRITOŽBE

S to pritožbo pozivamo Sodišče, da ugotovi kršitev 2. člena, 13. člena v povezavi z 2. členom in 14. člena v povezavi z 2. členom EKČP ter g. Morinu kot pravično zadoščenje v skladu s 41. členom EKČP dosodi nepremoženjsko škodo po lastni presoji in povrnitev stroškov za postopke pred Sodiščem.

V. IZJAVA IN PODPIS

Na koncu izjavljam, da so po moji vesti in prepričanju, vsi podatki v tej pritožbi točni.

VI. LITERATURA

A. SODBE

1. Adali v. Turkey, no. 18187/97, 31 March 2005.
2. Aksoy v. Turkey, no. 21987/93, 18 December 1996.
3. Allen v. The United Kingdom, no. 25424/09, 12 July 2013.
4. Alajos Kiss v. Hungary, no. 38832/06, 20 May 2010.
5. Al-Skeini and Others v. The United Kingdom, no. 55721/07, 7 July 2011.
6. Andronicou in Constantinou v. Cyprus, no. 25052/94, 9 October 1997.
7. Bah v. The United Kingdom, no. 56328/07, 27 September 2011.
8. Bayatyan v. Armenia, no. 23459/03, 7 July 2011.
9. Bekos and Koutropoulos v. Greece, no. 15250/02, 13 December 2005.
10. Benzer and Others v. Turkey, 23502/06, 12 November 2013.
11. Bic and Others v. Turkey, no. 55955/00, 2 February 2006.
12. Brudnicka and Others v. Poland no. 54723/00, 3. March 2005.

¹³⁸Bekos and Koutropoulos v. Greece, no. 15250/02, 13 December 2005, §74; Cobzaru v. Romania, no. 48254/99, 26 July 2007, §98.

¹³⁹Nachova and Others v. Bulgaria, nos. 43577/98 and 43579/98, 26 February 2004, §166; Makhashevy, v Russia, no. 20546/07, 31 July 2012, §145; Virabyan v. Armenia, no. 40094/05, 2 October 2012, §223.

13. *Bubbins v. The United Kingdom*, no. 50196/99, 17 March 2005.
14. *Cacan v. Turkey* (dec.), no. 33646/96, 28 March 2000.
15. *Cardot v. France*, no. 11069/84, 19 March 1991.
16. *Carson and Others v. The United Kingdom*, no. 42184/05, 16 March 2010.
17. *Caraher v. The United Kingdom* (dec.), no. 24520/94, 11 January 2000.
18. *Çelikbilek v. Turkey*, no. 27693/95, 22 June 1999.
19. *Christine Goodwin v. The United Kingdom*, no. 28957/95, 11 July 2002.
20. *Clift v. The United Kingdom*, 7205/07, 13 July 2010.
21. *Cobzaru v. Romania*, no. 48254/99, 26 July 2007.
22. *Dalia v. France*, no. 26102/95, 19 February 1998.
23. *Defalque v. Belgium*, no. 37330/02, 20 April 2006.
24. *Diallo v. The Czech Republic* no. 20493/07, 23 June 2011.
25. *Dmitriy Ryabov v. Russia*, no. 33774/08, 1 August 2013.
26. *Dimitrova and Others, v Bulgaria*, no. 44862/04, 27 January 2011.
27. *D.H. and Others v. The Czech Republic*, 57325/00, 13 November 2007.
28. *Ergi v. Turkey*, no. 23818/94, 20 May 1997.
29. *Fairfield and Others v. The United Kingdom*, no. 24790/04, 8 March 2005.
30. *Fedorchenko v. Ukraine*, no. 387/03, 20 September 2012.
31. *Finogenov and Others v. Russia*, nos. 18299/03 and 27311/03, 20 December 2011.
32. *Finucane v. The United Kingdom*, no. 29178/95, 1 July 2003.
33. *Georgia Makri and Others v. Greece*, no. 5977/03, 24 March 2005.
34. *Giuliani and Gaggio vs. Italy*, no. 23458/02, 24 March 2011.
35. *Glor v. Switzerland*, no. 13444/04, 6 November 2009.
36. *G.N. v. Italy*, no. 43134/05, 1 December 2009.
37. *Golubeva v. Russia*, no. 1062/03, 17 December 2009.
38. *Grădinar v. Moldova*, no. 7170/02, 8 April 2008.
39. *Gramada v. Romania*, no. 14974/09, 11 February 2014.
40. *Gül v. Turkey*, no. 22676/93, 14 December 2000.
41. *H. v. The United Kingdom and Ireland*, no. 9833/8, 7 March 1985.
42. *Hentrich v. France*, no. 13616/88, 22 September 1994.
43. *Hoogendijk v. The Netherlands*, no. 58641/00, 6 January 2005.
44. *Horvath and Kiss v. Hungary*, no. 11146/11, 29 January 2013.
45. *Houhvanainen v. Finland*, no. 57389/00, 13 March 2007.
46. *Hugh Jordan v. The United Kingdom*, no. 24746/94, 4 May 2001.

47. İlhan v. Turkey, no. 22277/93, 27 June 2000.
48. Jackson and Others v. San Francisco (dec.), no. 12-17803, 7 October 2013.
49. Karaman v. Germany no. 17103/10, 27 February 2014.
50. Karner v. Austria no. 40016/98, 24 July 2003.
51. Kaya v. Turkey, no. 22729/93, 19 February 1998.
52. Kelly and Others v. The United Kingdom, no. 30054/96, 4 May 2001.
53. Kiyutin v. Russia, no. 2700/10, 10 March 2011.
54. Klass and Others v. Germany, no. 5029/71, 6 September 1978.
55. Kress v. France, no. 39594/98, 7 June 2001.
56. Kudła v. Poland, no. 30210/96, 26 October 2000.
57. Loizidou v. Turkey (preliminary objections), no. 15318/89, 23 March 1995.
58. M and Others v. Italy and Bulgaria, no. 40020/03, 31 July 2012.
59. Mahmut Kaya v. Turkey, no. 22535/93, 28 March 2000.
60. Makaratzis vs. Greece, no. 50385/99, 20 December 2004.
61. Makhachev, v Russia, no. 20546/07, 31 July 2012.
62. Malhous v. The Czech Republic, no. 33071/96, 13 December 2000.
63. McCann and Others v. The United Kingdom, no. 18984/91, 27 September 1995.
64. McFarlane v. Ireland, no. 31333/06, 10 September 2010.
65. Mifsud v. France, no. 57220/00, 11 September 2002.
66. Milanović v. Serbia, no. 44614/07, 14 December 2010.
67. Mižigárová v. Slovakia, no. 74832/01, 14 March 2011.
68. Nachova and Others v. Bulgaria, nos. 43577/98 and 43579/98, 26 February 2004.
69. Nassau Verzekering Maatschappij N.V. v. The Netherlands, no. 57602/09, 4 October 2011.
70. Norris v. Ireland, no. 10581/83, 26 October 1988.
71. Nölkenbockhoff v. Germany, no. 10300/83, 25 August 1987.
72. Ognyanova and Choban v. Bulgaria, no. 46317/99, 23 February 2006.
73. Oğur v. Turkey, no. 21594/93, 20 May 1999.
74. Öneriildiz v. Turkey, no. 48939/99, 30 November 2004.
75. Orhan v. Turkey, No. 25656/94, 18 June 2002.
76. Pichkur v. Ukraine, no. 10441/06, 7 November 2013.
77. Putintseva v. Russia, no. 33498/04, 10 May 2012.
78. Ramsahai and Others v. The Netherlands, no. 52391/99, 15 May 2007.
79. Rantsev v. Cyprus and Russia, no. 25965/04, 7 January 2010.

80. Remli v. France, no. 16839/90, 23 April 1996.
81. Renolde v. France, no. 5608/05, 16 October 2008.
82. Ressegati v. Switzerland, no. 17671/02, 13 July 2006.
83. Salakhov and Islyamova v. Ukraine no. 28005/08, 14 March 2013.
84. Salman v. Turkey, no. 21986/93, 27 June 2000.
85. Sanles Sanles v. Spain, no. 48335/99, 6. October 2000.
86. Sejdivic v. Italy, no. 56581/00, 1 March 2006.
87. Selmouni v. France, no. 25803/94, 28 July 1999.
88. Shchiborshch and Kuzmina v. Russia, no. 5269/08, 16 January 2014.
89. Slimani v. France, no. 57671/00, 27 July 2004.
90. Soering v. The United Kingdom, no. 14038/88, 7 July 1989.
91. Stummer v. Austria, no. 37452/02, 7 July 2011.
92. Tanrikulu v. Turkey, no. 23763/94, 8 July 1999.
93. The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints v. The United Kingdom, no. 7552/09, 4 March 2014.
94. Thevenon v. France, no. 2476/02, 28 February 2006.
95. Timishev v. Russia, nos. 55762/00 and 55974/00, 13 December 2005.
96. Tourkiki Enosi Xanthis and Others v. Greece, no. 26698/05, 27 March 2008.
97. Topčić-Rosenberg v. Croatia, 19391/11, 14 November 2013.
98. Tyrer v. The United Kingdom, no. 5856/72, 25 April 1978.
99. Vallianatos and Others v. Greece, nos. 29381/09 and 32684/09, 7 November 2013.
100. Vasil Sashov Petrov v. Bulgaria, no. 63106/00, 10 June 2006.
101. Velikova v. Bulgaria, no. 41488/98, 18 May 2000.
102. Virabyan v. Armenia, no. 40094/05, 2 October 2012.
103. W. v. Slovenia, no. 24125/06, 23 January 2014.
104. Willis v. The United Kingdom, no. 36042/97, 11 June 2002.
105. Yaşa v. Turkey, no. 22495/93, 8 April 1997.
106. Yaşa v. Turkey, no. 22495/93, 2 September 1997.
107. Zarb Adami v. Malta, no. 17209/0220, September 2006.

B. VIRI IN LITERATURA

1. A Simplified Guide to Bloodstain Pattern Analysis, National Forensic Science Technology Center
2. American Prosecutors Research Institute: Drug toxicology for prosecutors, Targeting hardcore impaired drivers, p. 41, dostopno na:
http://www.ndaa.org/pdf/drug_toxicology_for_prosecutors_04.pdf.
3. Anthony Bertino, Forensic Science: Fundamentals and Investigations 2012 Update, (2012)
4. Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, Filipčič: Kazensko pravo, Uradni list RS, šesta izdaja (2013)
5. Council of Europe/European Court of Human Rights, Practical guide on admissibility criteria, 2011
6. European Convention on Human Rights, 4 November 1950
7. Harris, David; O'Boyle, Michael; Bates, Ed; Buckley, Carla: Law of the European Convention on Human Rights; Oxford University Press, New York 2009
8. Hague Convention Declaration III – On the Use of Bullets Which Expand or Flatten Easily in the Human Body July 29, 1899
9. Mjöll Arnardóttir, Oddný: Equality and Non-Discrimination Under the European Convention on Human Rights; Kluwer Law International, Hague 2003
10. Peter B. Baker, MD: Communication of Autopsy Results, Autopsy Performance and reporting, p. 326, dostopno na:
http://www.cap.org/apps/docs/pathology_reporting/CommunicateAutopsyResults.pdf
11. Philip Leach, Taking a case to the European Court of Human Rights (2011)
12. Recommendation Rec(2004)10 of the Committee of Ministers to member states concerning the protection of the human rights and dignity of persons with mental disorder, 22 September 2004
13. Tobler, Christina: Limits and Potential of the Concept of Indirect Discrimination; European Communities, Luxemburg 2008
14. UN Basic Rules on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials« (sprejeta 7. septembra 1990, dostopno na:
<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>, 6.3.2014)
15. UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities
16. United Nations Manual on the Effective Prevention and Investigation of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Executions, U.N. Doc. E/ST/CSDHA/.12 (1991)

17. Van Dijk, Pieter, *et al*: Theory and Practice of The European Convention on Human Rights, Oxford, Intersentia, Antwerpen 2006
18. Wicks : The Right to Life and Conflicting Interests, Oxford University Press, (2010)